

Idila

festivali
Igor Kernel

Grossmannov festival fantastičnega filma in vina,
14. – 18. julij

Grossmann 2015: Sveta kri in sveti gral

Accipite et bibite ex eo omnes, hic est enim calix sanguinis mei ...¹

Manuale rituum in SS. sacrificio missae

Grossmannov festival fantastičnega filma in vina v Ljutomeru je lani slavil desetletnico in nas kot vselej razveselil z bogatim programom filmske fantastike in resnično eminentnimi gosti. Ekipa festivala si še zlasti glede slednjih vsakič postavi tako visoke standarde, da se včasih zazdi, da jih bo v prihodnje težko preseгла, a ji vedno znova uspe, da nas naslednje leto spet preseneti. Tako je bilo tudi letos. Svoje filme je v Ljutomer prišla pospremit cela vrsta ustvarjalcev: Kristijan Milič, režiser otvoritvenega filma **Številka 55** (Broj 55, 2014), v Ljutomeru pa je bil že leta 2008, ko je zmagal s svojimi **Živimi in mrtvimi**, Teemu Kaskinen, režiser **Švedskega trenutka** (Ruotsalainen hetki, 2014), Petr Jakl, režiser letošnjega zmagovalnega filma **Pošast** (Ghoul, 2015), Josef

Blažek, Adela Blažek Hrivnáková in Pavel Soukup, režiserji segmentov omnibusa **Pionirji groze 2** (Pionýři hororu 2, 2015), Benni Diez, režiser filma iz tekmovalnega programa **Pik** (Stung, 2015), Paul Goodwin in Sean Hogan, prvi je režiser, drugi pa koproducent dokumentarca **Future Shock! Zgodba o 2000AD** (Future Shock! The Story of 2000AD, 2014), Jörg Buttgerit (predstavljen v prejšnji številki Ekрана, sicer pa stari znanec Grossmannovega festivala), Andreas Marshall in Michal Kosakowski, avtorja segmentov horror omnibusa **Nemški strah** (German Angst, 2015), Luigi Pastore, režiser **Nasilnega sranja** (Violent Shit: The Movie, 2015). Gostov je bilo toliko, da se je bilo nemogoče srečati z vsemi, če je obiskovalec festivala obenem gledal tudi filme, teh pa prav tako ni bilo mogoče videti vseh, pri čemer se sploh nismo dotaknili drugih sekcij, ki so imele svoje goste, da ne omenjamo glasbenih skupin in njihovih nastopov. Največjo pozornost sta seveda požela igralec Udo Kier, častni gost festivala in dobitnik nagrade za življenjsko delo. Predvajani so bili njegovi filmi **Kri za Drakulo** (Blood for Dracula, 1974), **Meso za Frankensteina** (Flesh for Frankenstein, 1975) in **Vampirjeva senca** (Shadow of the

¹ »Vzemite in pijte iz njega vsi, to je kelih moje krvi ...« (mašnikove besede ob spremembi vina v Kristusovo kri med darovanjem svete evharistije)

Vampire, 2001). Richard Stanley, režiser kulturnih filmov **Hardware** (1990) in **Puščavski hudič** (Dust Devil, 1992), je v Ljutomer prišel v družbi Simona Boswella, avtorja glasbe za njegove filme. Letošnja novost je bil tudi dvodnevni znanstveni simpozij *Slovenski film v sliki, glasbi in besedi*, slovenski obiskovalci festivala pa smo imeli tokrat še poseben razlog za dobro voljo, saj je bila (v spremstvu ekipe filma) predstavljena **Idila**, prva prava domača celovečerna grozljivka.

Kot smo poudarili že v uvodu in kot zelo dobro vemo vsi, ki se vsako leto vračamo v Ljutomer, Grossmannov festival ni zgolj predstavitev žanrskega filma, v prvi vrsti fantastike, temveč je tudi festival vina; letos je prvo nagrado odneslo vino *Revolution* turistične kmetije Hlebec. Slovenija je dežela vina, obenem pa je še vedno, kljub udarcem, ki jih je v zadnjih časih doživela Cerkev, pretežno katoliška dežela in tudi brezbožci vedo za simbolni pomen, ki ga ima vino za sveto mašo: temelj katolištva je namreč vera v *transsubstanciacijo*, ko se med obredom povzdigovanja hostija spremeni v Kristusovo telo, vino pa postane njegova kri. Še nobeno leto ni bila simbolna povezanost med obema aspektoma Grossmannovega festivala tako tesna kot prav letos. Po srednjeveškem izročilu so kelih, imenovan *sveti gral*, povezovali z redom templarjev – ti naj bi ga med križarskimi vojnami našli v Sveti deželi. Po nekaterih virih naj bi šlo za kelih s Kristusove zadnje večerje, po drugih naj bi ob križanju Jožef iz Arimateje vanj prestregel kaplje Jezusove krvi.² Ne le da so se evropski križarji, ki so potovali proti Jeruzalemu, ustavljali v naših krajih, na kar se sklicujejo pri kmetiji Hlebec (renski rizling, ki ga pri njih pridelujejo, celo nosi ime *Le blanc des Templiers*, »belo vino templarjev«), križarskih vojn se je udeležila tudi cela vrsta plemiških rodbin (skupaj s svojim spremstvom) s slovenskega ozemlja.³ Prav tako pa se tudi Richard Stanley, član žirije za nagrado »hudi maček« in eden od obeh gostov festivala z retrospektivo svojih filmov, že dolgo poglobljeno ukvarja s to tematiko. Od leta 2009 celo živi v južni Franciji, v Montséguru, enem od najpomembnejših krajev te »dežele katarov, svetega grala in templarjev«.

Sveti gral (skupaj z viteškimi redovi in križarskimi vojnami) je seveda med osrednjimi motivi »viteških filmov«⁴, vendar pa Richard Stanley te teme doslej še ni obdelal v igranem celovečercu, pač pa v dveh dokumentarnih filmih, **Tajna slava** (The Secret Glory, 2001) in **Drugi svet** (L'autre monde, 2013). Čeprav je v južno Francijo postavljena tudi **Mati krastač** (The Mother of Toads), prikazana na festivalu tako kot omenjena dokumentarca, pa je ta segment horror omnibusa **The**

2 Govorimo seveda o tradicionalnem tolmačenju besedne zveze *sveti gral*; Michael Baigent, Richard Leigh in Henry Lincoln zagovarjajo, kot je znano, genealoško hipotezo o Jezusovih potomcih, ki naj bi živeli še danes, njihove ideje pa je nato povzel in še bolj populariziral Dan Brown.

3 Miha Kosi: Križarske vojne in slovensko ozemlje, *Vitez, dama in zmaj – Dediščina srednjeveških bojevnikov na Slovenskem 1: Razprave*, Ljubljana 2011, str. 71–88.

4 Igor Kernal: Viteštvo v filmu, op. cit., str. 183–190.

Puščavski hudič

Theatre Bizarre (2011), ki je adaptacija zgodbe Clarka Ashtona Smitha, dejansko bolj posvečen izročilu o *Necronomiconu*, izgubljeni »Knjigi mrtvih imen« iz del H. P. Lovecrafta, kot pa motivom, ki jih sicer povezujemo z deželo katarov. *Tajna slava* je posvečena Ottu Rahnju, nemškemu proučevalcu svetega grala, ki je svoje iskanje te starodavne relikvije usmeril v južno Francijo; tam se je poglobljal v izročilo katarov in templarjev. Rahn je za svoje odprave našel podporo pri Himmlerju, zato se je včlanil v SS in se priključil znanstvenikom, ki so pod okriljem inštituta Ahnenerbe iskali odgovore na vprašanja o izvoru arijske rase, obenem pa so tudi zelo resno proučevali različne nekonvencionalne, tudi naravoslovne, znanstvene teorije. Če pri *Tajni slavi* še lahko govorimo o dokumentarcu, pa je *Drugi svet* takšen zgolj formalno, saj gre v resnici za poskus prikaza nepredstavljivega prek pogovorov nenavadnih prebivalcev »conec«, območja na jugu Francije, ki ga obsegajo naselja Montségur, Rennes-Le-Chateau in Bugarach. Ko se seznanjamo s Stanleyjevimi sogovorniki v tem filmu, postaja očitno, da je večina med njimi že zdavnaj prešla pod popoln vpliv »conec« in se znašal na onstran meja tistega, čemur pravimo »resnični svet«. Vse to se vedno bolj stopnjuje, kulminacijo pa film doseže s Stanleyjevo zelo osebno izpovedjo, ko opiše svoja lastna doživetja v »coni«.

Stanley naredi precejšen vtis, v prvi vrsti seveda s svojimi deli in poznavanjem ozadja tematike, obravnavane v njegovih filmih, še posebej tiste iz obeh že omenjenih dokumentarcev. Stanleyju film gotovo ni zgolj »posel«, s svojo zavzetostjo, nastopom in videzom prej spominja na barda, tradicionalnega pesnika in »pripovedovalca zgodb«, zato ni nič čudnega, da mu je blizu Otto Rahn, po svoji naravi poet, ki se ni znašel v zakulisnih spletkah novih elit, ko so te utrjevale svoje centre moči v Hitlerjevi Nemčiji, kar je nazadnje pripeljalo do njegove prezgodnje, tragične smrti. Vizionarski Stanley je svoj polom doživel po sporu s producenti **Otoka dr. Moreauja** (The Island of Dr. Moreau, 1996), ko so ga odslovili, tako da je film dokončal John Frankenheimer (zgodba o tem je bila predstavljena v dokumentarnem filmu Davida Gregoryja **Izgubljena duša**:

Meso za Frankenstein

Mati krastač

Nesrečno potovanje Otoka dr. Moreauja Richarda Stanleja (*Lost Soul: The Doomed Journey of Richard Stanley's Island of Dr. Moreau*, 2014). Z **Materjo krastač** je Stanley nedvomno dokazal, da je še vedno v formi; po vseh teh letih bi bil resnično že čas, da spet dobi priložnost za samostojen celovečerni igrani film – morda bo to prav napovedani **The Colour Out of Space** po H. P. Lovecraftu.

Ahnenerbe, ki mu je pripadal Otto Rahn, tako kot ozadje legend o svetem gralu in templarjih, ki jih je preučeval, se dotika tudi Slovencev, našega izročila in zgodovine. Na temo domnevne izpostave inštituta Ahnenerbe v Bonačevi vili na Bledu med 2. svetovno vojno, načrtov za gradnjo Votanovega templja in partizanske zaplembe v usnje vezanega prototipa poganškega obrednika, ki naj bi ga tam sestavljali, je Miha Čelar leta 2011 posnel zanimiv film z naslovom **Hitlerjeva biblija**. Čeprav se dejansko ni dalo izslediti virov, ki bi potrjevali zgornje navedbe (kljub temu da naj bi bilo takrat iz Bonačeve vile odpeljanih za cel tovrnjak dokumentov), pa tudi omenjene »nacistične biblije« ni več mogoče najti. To ne bi bilo nič narobe, če bi na film gledali kot na vznemirljivo zgodbo, ki jo je navdihnili medvojno dogajanje; nerodno je le, da je bil predstavljen kot pristen dokumentarec (pred prvim predvajanjem na 1. programu TV Slovenija je bil celo oglaševan kot »dokumentarec meseca«). Ahnenerbe je seveda tudi v resnici pustil svoje nesporne sledi na Slovenskem, saj je vplival na smernice, ki so določale nemške poskuse germanizacije slovenskega ozemlja, po okupaciji priključenega tretjemu rajhu. Prav tako v ta okvir sodijo antropološke in arheološke raziskave, ki so bile narejene v tistem obdobju, med drugim tudi na Bledu. Ker so te raziskave opravili nemški oziroma avstrijski strokovnjaki za omenjena področja, ima gradivo, ki so ga zbrali, še danes svojo vrednost, ne glede na to, da so bile po vojni ovržene njihove takratne interpretacije tega gradiva. Če se spet vrnemo k Ottu Rahn: zanj vemo, da se je pri iskanju svetega grala opiral na roman o Parzivalu Wolframa von Eschenbacha. Prav zaradi

von Eschenbachovega Parzivala je tudi ozemlje današnje Slovenije umeščeno na zemljevid »dežel svetega grala«: v nekem odlomku namreč menih Trevrizent pripoveduje Parzivalu o svojih dogodiščinah na spodnjem Štajerskem – najprej se je pri Rogatcu bojeval »s častnimi slovenskimi možmi«, nato pa je na Ptuj (oziroma Hajdini) našel tudi svojo damo Lammire, »gospodarico dežele Štajerske«. Kar zadeva tri največje viteške redove, sta imela malteški in tevtonski (oziroma »nemški«) na našem ozemlju svoje postojanke že v času križarskih vojn in sta pri nas še vedno dejavna (sodobne tevtonce v današnji Sloveniji poznamo kot »križnike«, kar je bil sicer nekoč skupen naziv za pripadnike vseh viteških redov); za najskrivnostnejšega med njimi, templarskega, pa je prav tako verjetno, da je bil dejaven tudi pri nas, le da to ni povsem dokazano, saj so razpoložljivi viri, ki govorijo o templarski prisotnosti na Slovenskem, razmeroma pozni in so nastali, ko je bil red že zdavnaj razpuščen.⁵ Premoženje ukinjenega templarskega reda so – na podlagi papeževe uredbe – prevzeli malteški in delno tevtonski vitezi, v vrste slednjih pa je, po nekaterih virih sodeč, takrat prešlo tudi veliko templarjev. Med tevtonskimi/križniškimi postojankami sta dve, za kateri je mogoče, da sta prej pripadali templarjem (še pred razpustitvijo tega reda); ena je v Ljubljani (Križanke), druga v Beli krajini (Tri fare), sicer pa se je tevtonski viteški red že zelo zgodaj ustalil tudi v Ormožu in v Veliki nedelji, torej nedaleč stran od Ljutomerja, kjer se vsako poletje za teden dni zberejo ljubitelji filmske fantastike. Ko se bo Richard Stanley naveličal južne Francije, se torej lahko preseli kar v Slovenijo in pri nas posname še kakšen film o Ahnenerbeju, viteških redovih in svetem gralu, na razpolago bo imel več kot dovolj avtentičnega gradiva, ki ga lahko uporabi kot imenitno podlago za scenarij. Če sodimo po vzpodbudnem vtisu, ki ga je zapustila premiera *Idile*, pa je povsem mogoče tudi, da ga bodo pri tem prehiteli slovenski ustvarjalci.

⁵ Miha Kosi: Templarji na Slovenskem – Prispevek k reševanju nekaterih vprašanj srednjeveške zgodovine Prekmurja, Bele krajine in Ljubljane, *Zbirka Zgodovinskega časopisa* – 13, Ljubljana 1995.